

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1052149/2

בבית הדין הרבני האזורי חיפה

לפני כבוד הדיינים:

הרב אברהם מאיר שלוש – ראב"ד, הרב שמואל אברהם חזן, הרב רפאל זאב גלב

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד אלנה יאמפולסקי)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ טו"ר אברהם גולובנציץ)

הנדון: כתובה - חיוב כתובה באישה שתבעה גירושין

החלטה

תיאור העובדות

הצדדים נישאו כדת משה וישראל ביום כ"ז בשבט תשע"א (1.2.2011), מנישואין אלו נולדה להם בת אחת.

האישה הגישה בפני בית הדין תביעת גירושין ותביעת כתובה אך הסכימה שתביעת הכתובה תידון לאחר הגירושין. הונחו בפנינו כתבי התביעה של האישה לגירושין ולחיוב כתובה וכן כתב הגנה של הבעל ובנוסף הוגשו סיכומי הצדדים.

התקיימו כמה דיונים בפנינו שבהם נידונה תביעת הגירושין וזאת מאחר שהבעל בתחילה לא חפץ בגירושין אלא בשלום בית. הגם שלמעשה הוא לא הגיש שום בקשה לשלום בית. אך לאחר כמה דיונים נעתר הבעל לבסוף לבקשת בית הדין והסכים למתן גט. ואכן הצדדים התגרשו ביום ה' טבת תשע"ז (3.1.2017).

לפנינו עומדת כעת תביעת האישה לחיוב כתובה שעומדת על סך 530.000 ש"ח יש לציין שהגם שהאישה תובעת את כל סך כתובתה מכל מקום היא מסכימה להשאיר את סכום החיוב הסופי לשיקול דעת בית הדין.

טענות קשות יש לאישה שבגינם נגררה לפירוק הנישואין ומחמתם היא תובעת את כתובתה. האחת, בגידתו של הבעל. לטענתה היא ראתה אותו פעמים רבות מתכתב עם נשים זרות ולדעתה היו התכתבויות כוללות משלוח של תמונות עירום ואף פירטה חלק משמות הנשים שעמן היה מתכתב. הטענה השנית, היא על אלימות של הבעל כלפיה. לטענתה סבלה מבעלה הן מאלימות פיזית ונפשית והן מאלימות מילולית. והאחרון הכביד שהבעל עזב את הבית למשך שלשה חודשים וניתק קשר עם האישה ולמרות בקשתה שישוב לבית ולהשיב את השלום על כנו.

מנגד, הבעל בכל מהלך הדיונים הכחיש את כל טענות האישה כלפיו, ולדבריו לא היה ולא נברא. מעולם לא הגיע לאלימות פיזית וכן לא התכתב עם נשים זרות. כמו כן מכחיש שעזב את הבית למשך תקופה ארוכה ולטענתו נעדר מן הבית רק למשך שלשה-ארבעה ימים. בכל מהלך הדיונים עמד הבעל על דבריו שהוא חפץ בשלום בית. יש לציין שמעולם לא פתח הבעל תיק

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לשלום בית. כמו כן, הצדדים נפגשו עם עובדי יחידת הסיוע שעל ידי בית הדין, ומיחידת הסיוע הוגשה המלצה בה נאמר ששני הצדדים ביטאו חוסר רצון להמשך הקשר. למרות זאת טוען הבעל שרצונו בשלום בית, וביחידת הסיוע 'הלכו לטובת האישה'.

אמנם בית הדין מצא סתירות בדברי הבעל, שמתוך דבריו בדיונים נראה שההכחשה על ההתכתבויות עם נשים אינה כנה, ואדרבה הודה שאכן הוא התכתב עם נשים זרות ולדבריו היה זה בכדי לעורר את קנאת האישה שבכך תגדיל אהבתה אליו. כמו כן שמענו ממנו שאכן הייתה אלימות כלפי אשתו.

דיון והכרעה

כאמור הדיון שעומד בפתחנו היא חיוב הבעל בכתובה ושורש השאלה הוא האם אישה שדורשת את פירוק הנישואין ותובעת גירושין, האם זכאית היא לכתובה ולתוספת כתובה.

ונקדים ונאמר שהגם שהיא תבעה גירושין, נראה כי זכאית היא לגבות עיקר הכתובה, זאת מאחר שסיבת הגירושין נגרמה מחמת הבעל וכמבואר בשולחן ערוך סימן קנ"ד בכמה מקרים שבהם האישה מבקשת גירושין שהדין הוא שיוציא וייתן כתובה וכגון שאין לו גבורת אנשים, אינו יורה כחץ, ריח הפה והחוטם, עובד בעבודות שיש בהם ריח רע, שבכל המקרים הנ"ל שסיבת הגירושין מחמת הבעל והגם שהיא ביקשה את הגירושין לא הפסידה כתובתה.

ורגילים לומר שהשאלה אם האישה תגבה כתובתה או תפסיד כתובתה, אינה נגזרת בהכרח מהשאלה העובדתית גרידא מי פתח את הליך הגירושין והגיש את התביעה לבית הדין אלא יש לברר יותר מי הגורם למצב הזה של פירוק הנישואין. שהרי מעשים שבכל יום שאחד הצדדים תובע גירושין בבית הדין, ולאחר החקירה והדרישה מתברר לבית הדין כי המצב הגרוע של חיי הנישואין שהביא לתביעת הגירושין, נגרם בעטיו של הצד השני. ולכן גם אם האישה היא שחפצה בגירושין והיא שגררה את הבעל לבית הדין לדיון על חיוב גט, אך כיון שהבעל הוא שגרם לכך אין בכך סיבה להפסיד את כתובתה.

וידועים דבריו של רבינו הטור (אבן העזר סימן קי"ח) שכתב וזה לשונו:

"מי שהיא תובעת לבעלה לגרשה ויצאו הגירושין ממנה, אין לה מן הדין לגבות זולתו מה שהיא טוענת ויתברר מסכום נדונייתה ולא נחוש למה שימצא כתוב ממנה בכתובה, כי כתב לה אדעתא למיקם קמיה, אדעתא למיפק ולמיטב לא כתב לה, ואם תבע הוא גירושין אינו יכול לגרשה אלא לרצונה או לאחר שיפרע לה כל סכום כתובתה עיקר ונדוניא ותוספת."

ודייקו האחרונים בדבריו של הטור שכתב "ויצאו הגירושין ממנה" שמבואר שהפסד הכתובה תלויה לא רק בשאלה האם האישה היא זו שתבעה גירושין אלא האם הגירושין יצאו ממנה והיא זו שגרמה לסיום חיי הנישואין.

חיוב תוספת כתובה בתובעת גירושין

אמנם כל זה נכון לגבי עיקר הכתובה אך בתוספת כתובה כבר ידועה בזה מחלוקת רבינו חננאל ורבינו תם במקום שחייב הבעל לגרש אשתו ונותן הגט שלא מרצונו, הגם שזה בגרמתו, האם חייב לשלם גם תוספת הכתובה. דעת ר"ת שכדין הכתובה - כך דין התוספת, וכשם שלא מפסידה כתובתה לא תפסיד גם תוספת כתובתה. מאידך, דעת רבינו חננאל שהיא זכאית בעיקר כתובתה ולא בתוספת.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וזה לשון התוספות יבמות (סב):

פירש רבינו חננאל דכל הנך דכופין מחמתה דוקא מנה ומאתים אית לה אבל תוספת לית לה דאדעתא למיפק לא אוסיף לה [...] ור"ת מפרש דלכל מילי הוי תנאי כתובה.

וכדעת רבינו חננאל כן הוא דעת כמה ראשונים הביאם הבית יוסף סימן קנ"ד שכתב וזה לשונו:

כן כתבו הר"ף (כא.) והרא"ש (סי' כ) שם, וכן כתבו שם התוספות (ד"ה כי הא) בשם רבינו חננאל, וכן דעת הרמב"ם בפרק ט"ו מהלכות אישות (ה"י) וטעמא משום דאדעתא דלמישקל ולמיפק לא כתב לה.

עוד הביא בבית יוסף שם בשם רבינו ברוך:

מצאתי כתוב בשם רבינו ברוך, נראה לי דכל היכא דקתני יוציא ויתן כתובה נהי דאין כופין אותו אלא בראיה ברורה מכל מקום נפיק ממונא מיניה, (ד) כיון דחייבוהו חכמים בממון זה לתת לה, הילכך מפקינן מיניה כתובה ויהיבנן לה מנה ומאתים ונדוניא דהנעלת ליה, אבל תוספת איכא פלוגתא דרבוותא רבינו תם כתב בריש פרק אף על פי (בתוספות שאנץ והו"ד בהגהות מרדכי שם סוף סימן רפ"ט) דתוספת נמי אית לה, דלכל מילי תנאי כתובה ככתובה דמי (כתובות נד): ורבינו חננאל כתב דוקא להני מילי דמייתנין בפרק אף על פי אמרינן תנאי כתובה ככתובה דמי, למידי אחרינא לא, ומספיקא לא מפקינן מיניה תוספת כיון דאיפליגו ביה רבוותא ז"ל.

וכן הביא עוד שם בשם המרדכי:

וכתב המרדכי בריש פרק המדיר (סוף סימן קצ"ד) בשם הר"מ כל היכא דתני יוציא ויתן כתובה, נהי דאין כופין אלא בראיה ברורה, מכל מקום נפיק ממונא מידיה ויהיבנא לה מנה מאתים ונדוניא דהנעלת ליה, אבל תוספת איכא פלוגתא דרבוותא (עיין יבמות סה: תוד"ה כי הא).

ומכוח זה פסק בשו"ע (סימן קנ"ד סעיף ו):

ואם טענה שחפצה לילד כדי שיהיה לה בן שתשען עליו, ואין לה כבר שום בן ואומרת שהוא גורם שאינו יורה כחץ, אם שהתה עמו עשר שנים ולא נתעברה, ואינה תובעת כתובתה כדי שנחוש שתובעת גט כדי לגבות כתובתה, וגם אין לתלות תביעות הגט בשום דבר אחר, שומעין לה, אפילו יש לו בנים מאישה אחרת, דשמא נתקלקל אחר כך, וכופין אותו להוציא, ויתן מנה מאתים, אבל לא תוספת [...].

וראה עוד שם בבית שמואל (סק"א) במקרים המובאים בשולחן ערוך סעיף א' שהוא ריח הפה והחוטם או כשעיסוקו הוא בעבודות שיש בהם ריח רע וכו' שכתב שלעניין תוספת כתובה מידי מחלוקת לא יצאנו, ולא תקבל התוספת ועיין עוד בבית שמואל שם (סקי"ט וסק"כ) מה שכתב בזה.

נמצא איפא שבנידון שלנו שהגירושין הם לפי דרישת האישה הגם שהבעל הוא הגורם לכל זה, הוא פטור לכאורה מתוספת הכתובה לדעת הר"ח והראשונים הנ"ל, ושכן הוא דעת השולחן ערוך. ונמצא שאין מקום לחייבו בסך כל הנקוב בשטר הכתובה אלא רק בעיקר כתובתה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כשהבעל גרם לגירושין לא מכוח אונס

אמנם ראיתי שיש מחלקים בדעת רבינו חננאל בין אם הגורם לגירושין הוא מחמת אונסו של הבעל שאינו יכול להיפטר ממנו לבין אם הגורם הוא מחמת רצונו, ושכל דברי רבינו חננאל נאמרו רק באופנים שהבעל היה אנוס בגורם המביא לגירושין כגון שאינו יורה כחץ וכו' אך במקום שהגורם בא מרצונו של הבעל כגון בבעל אלים או רועה זונות - בזה אף לרבינו חננאל לא הפסידה האישה אף תוספת הכתובה.

ראה פסקי דין רבניים חלק ח' (עמוד 324) בפני הדיינים הגאונים (י.ש. אלישיב ב. זולטי מ. אליהו) שכתבו וזה לשונם:

זאת ועוד, נראה שיש מקום לדון דאף כשהבעל הוא מאלה שכופין אותו להוציא, פטור מלשלם לה תוספת כתובה, זה דוקא כשחלה הבעל ונעשה מוכה שחין או כשאינו מסוגל להוליד והאישה באה מחמת טענה וכל כיוצא בזה, שאין בידי הבעל להפטר מהגורם המביא לידי גירושין, בזה יכול לומר אדעתא למיפק לא יהיבנא לך. מה שאין כן בגורם כזה שבידי הבעל להסירו כגון שהבעל רועה זונות שבידו לעזוב דרכו ולהתייצב על דרך טובה, והוא הדין כשהבעל מורד באשתו כבנדון דידן בכהאי גוונא יש לומר דדינו כמגרש מרצונו וחייב בתוספת כתובה.

וראה עוד בפסקי דין רבניים חלק ח' (עמוד 278) בפני הדיינים הגאונים (י.ש. אלישיב ב. זולטי מ. ישראל) שכתבו [בפס"ד של הגרי"ש אלישיב זצ"ל] וזה לשונם:

אמנם נראה פשוט דאף לפי דברי החלקת מחוקק הנ"ל הסובר דמפסדת מתנותיה שקיבלה מבעלה גם במקרה והבעל מחויב לגרשה, וגם כופין אותו על כך, אך במה דברים אמורים, כשבאה מחמת טענה בעינא חוטרטא לידא, או כשחלה הבעל ונעשה מוכה שחין או בעל פולפוס וכיוצא בזה דאין בידו להפטר מגורם זה, דבכהאי גוונא יכול הבעל לומר אדעתא דהכי לא אקני לך, אבל בגורם כזה שבידי הבעל להסירו כגון שהבעל רועה זונות שבידו לעזוב דרכו ולהתייצב על דרך טוב, בכהאי גוונא לא הפסידה מתנותיה, ודינו כמגרש מרצונו, ואף חייב לשלם לה תוספת כתובה.

עיינ עוד שם (בפסק הדין הנ"ל) שהעירו שהרי נפסק בשולחן ערוך מקבץ צואת כליבם ובורסקי וכיוצא בזה שכופין אותו להוציא, וכתב על זה הבית שמואל שמכל מקום תוספת כתובה לא תקבל עיין שם. וקשה הרי גורמים אלו תלויים ברצונו של הבעל? ותירצו שצריך לומר: "דמיירי באופן דלית ליה מגרמיה כלום, ואין לו ממה להתפרנס, ובעל כרחו הוא נאלץ להתעסק בעבודות הנ"ל" עין שם. וראה עוד כעין זה בפד"ר חלק א' (עמוד 217 והלאה בפני הדיינים הגאונים א. גולדשמידט ש.ש. קרליץ י. בבליק) שעמדו על שיטת רבינו חננאל וגם כן הביאו לחלק בין גורם שבא מחמת אונסו לגורם שבא מחמת רצונו ויכול להיפטר ממנו עיין שם.

וראה עוד בפד"ר (חלק כ' עמוד 87) שגם כן הביאו חילוק זה משם הנופת צופים למוהר"ר פתחיה ברדוגו זצ"ל שחילק בין אם הגורם הוא באונס או ברצון והוא ס"ל שם שבבורסקי וכדומה שהוא גרם לעצמו, בזה יש לומר שלא הפסידה התוספת עיין שם. וראה עוד בפד"ר חלק י"ט (עמוד 294) שגם כן עמדו על חילוק זה בין אונס לרצון הבעל.

ושוב ראיתי להגר"י אלמליח שליט"א חבר ביה"ד הגדול בספרו אמרי משפט (ח"א סימן י"ח) שגם כן העלה שאם הבעל הוא הגורם לגירושין האישה לא מפסידה אף תוספת כתובתה אף לדעת רבינו חננאל והביא שכן מוכח מדברי המרדכי (ריש פרק אע"פ סימן קע"ז):

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

פירש רבינו חננאל דוקא להני מילי שהוזכרו כאן הויה תוספת ככתובה אבל לשאר דברים לא, ותדע, דאמר פרק אלמנה נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה אבל תוספת יש להם, וכל הנך דכופים [להוציא] וליתן כתובה לית להו תוספת מדלא חשיב להו הכא. ואם תאמר והא ההוא דהמדיר את אשתו מכל פירות יוציא ויתן כתובה על כרחו אית לה תוספת דאי לית לה אם כן כל אדם שרוצה לגרש ידיר את אשתו מכל פירות שבעולם ויפטר מתוספת, ואם כן לחשוב הכא? ויש לומר דפשיטא ליה דאית לה תוספת ולכך לא חשיב ליה.

והביא שהמקור לחילוק זה הוא מדברי הר"י מיגא"ש בתשובותיו (סימן ק"ג) וזה לשונו:

ומה ששאלתם ואמרתם אם נתחייב ראובן זה להוציא וליתן כתובה אם הוא חייב בין בעיקר בין בתוספת או אינו חייב כי אם בעיקר בלבד. דבר זה ראינו בו מחלוקת בין מי שקדם מבעלי הוראה ז"ל ורבינו הרב ז"ל היה מסופק בזה [...] אם היא תובעת אותו בזה בטענת בעינא חוטרא [...] אם כן ראוי לומר כאן כי אקני לה אדעתא למיקם קמיה, אדעתא למשקל ולמיפק לא אקני לה, ולא דמי לאומר איני זן ואיני מפרנס והמדיר את אשתו מתשמיש המטה וכל שאר אותם הדרכים שנאמר בהם יוציא ויתן כתובה שהוא חייב בין עיקר בין תוספת, דהתם הוי איהו מורד, והדבר שלסיבתו נתחייב להוציא וליתן כתובה שיהו בידו לתקנו אם ירצה והיה בידו שלא לעשותו מתחלה אם רצה אם כן ראוי לחייבו.

ועיינן שם עוד. ונמצא שבנדון דידן שמהמעשים שגרמו לאישה לפתוח תיק גירושין הינם בגרמת הבעל ומרצונו ולא מחמת אונסו ויכול להיפטר מסיבות אלו בזה יש לחייבו אף על תוספת הכתובה.

כשגם הבעל חפץ בגירושין

אמנם לא הייתי נשען רק על זה לבד אלא יש להוסיף נדבך חזק שיש בו כדי לחייב את בעל בתוספת הכתובה.

שהנה כל מה שטרחנו עד עתה זהו במידה והרצון לגירושין הוא רק מצד האישה אך אין זה רצונו של הבעל והוא מגרש רק כהמלצת בית הדין שהביא אותו להסכמה. אך לאור העובדות המונחות בפנינו והתרשמות בית הדין משמיעת הצדדים במהלך כל הדיונים ניכר בעליל כי בקשת הבעל לשלום בית אינה כנה, ופיו וליבו אינם שווים, וזה בלשון המעטה, ואדרבה, בית הדין מתרשם שפני הדברים הם להיפך בכפי שהבעל מציג בפנינו. בית הדין מתרשם שהסיבה שהאישה אינה חפצה בבעל הוא כתגובה על כך שהיא הגיעה למסקנה שהוא אינו חפץ בה, ושכל דבריו ובקשתו לשלום בית באו כפתח מילוט שבית הדין לא ישית עליו את עול חיוב הכתובה. מבין השיטין הן בכתבי התביעה והן בשמיעת הצדדים בדיון וכן מתוך הודעות טקסט שהוצגו בפנינו עולה בבירור שהבעל רצה בגירושין עוד לפני שהאישה הגישה בקשתה לגירושין. כמו כל עולה שהבעל הוא שעזב את הבית למשך תקופה ארוכה ונטש את האישה עם הבת לבדם. זאת ועוד, כפי שהבאנו שבהמלצת יחידת הסיוע נאמר שהצדדים ביטאו חוסר רצון לשלום בית. כל זה מראה בעליל שאף הבעל רצונו בגירושין ולא חפץ כלל בשיקום נישואין אלו. בית הדין מתרשם שצודקת האישה בטענותיה, ותביעת הגירושין שהגישה האישה נובעת רק מחמת מעשיו המקולקלים של הבעל בהתנהגות של אלימות כלפיה ובזה שהוא מחזר אחר נשים אחרות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

זאת תורת העולה

לאור העובדות הקיימות לפנינו שבו הייתה אלימות כלפי האישה ואף נתן עיניו בנשים אחרות ונוסף גם הוא שנראה בעליל שאף הבעל רצונו בפירוק הנישואין, יש להשית על הבעל את חיוב הכתובה ותוספת כתובה. ואמנם בהיות שאף האישה הסכימה שהיא משאירה זאת לשיקול דעת בית הדין, לכן יש להשית על הבעל שלישי מסך הנקוב בכתובה.

למסקנת הדברים מחליט בית הדין כדלהלן:

א. על הבעל לשלם לאישה סך 170,000 ש"ח עבור חוב הכתובה שהתחייב תחת חופתו.

ב. סך זה הינו כפשרה שהיא כשליש מסך הנקוב בכתובה.

ניתן לפרסם לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום י"ד במרחשון התשע"ח (03/11/2017).

הרב אברהם מאיר שלוש – ראב"ד הרב שמואל אברהם חזן הרב רפאל זאב גלב